

Oponentský posudek bakalářské práce

Veronika Piwowska: *Iserův pojem implikovaného čtenáře a problematika literatury pro děti*

Bakalářská práce Veroniky Piwowské *Iserův pojem implikovaného čtenáře a problematika literatury pro děti* si klade za cíl zmapovat pole témat, které obklopuje otázku, co je literatury pro děti, resp. jak vymezit dětského čtenáře. Za tímto účelem volí jako svůj hlavní výkladový koncept pojem implikovaného čtenáře německého literárního vědce Wolfganga Isera.

V postupu výkladu lze identifikovat tři tématické celky doplněné o úvod a závěr. V první části práce je představena Iserova recepční estetika, jeho pojetí významu literárního díla jako dynamicky se ustavujícího v aktu čtení. Součástí této koncepce je pak pojem implikovaného čtenáře, tedy představa struktury čtenářských reakcí předznačených v díle. Druhá část práce je pak věnována samotné problematice literatury pro děti a jsou představeny hlavní otázky, které toto téma vyvolává. Ve třetí, poslední části práce se autorka snaží nalézt odpověď na otázku, jak bychom mohli vymezit literaturu pro děti, pomocí Iserova pojmu implikovaného čtenáře (tedy kdo je dětským čtenářem?) a propojuje tak oba předcházející oddíly textu. V této závěrečné části vychází autorka zejména z úvah britského spisovatele Aidana Chamberse.

Za přednost práce považují samotné vymezení tématu. Otázka, jaká jsou specifika literatury pro děti a zda je nelze uchopit prostřednictvím specifik čtenářské zkušenosti, je téma nosné a pro bakalářskou práci, domnívám se, vhodné. Na práci je také zřejmý autentický zájem autorky o téma literatury pro děti. Výklad je po většinu rozsahu textu uspokojivě přehledný, autorka prokazuje dostatečnou kontrolu nad rozvíjením úvahy i nad literaturou, o níž se opírá. Práce je psána kultivovaným jazykem bez větších stylistických chyb. Z čistě formálního hlediska pak text neobsahuje závažnější nedostatky ani v dodržování požadavků na citování pramenů, ani pokud jde o gramatickou a stylistickou stránku. Objem chyb nepřesahuje průměr ostatních závěrečných prací.

Naopak, práce trpí jedním významnějším koncepčním nedostatkem, který spočívá v nedostatečně přesném zacílení celé diskuse, kterou práce předkládá. Konkrétně se tento nedostatek projevuje v absenci motivace pro zařazení oddílu o Iserově teorii na začátek práce. Uvedení Iserova pojmu implikovaného čtenáře, pro předkládanou práci klíčového, nenavazuje na žádný problém, který by měl tento pojem pomoci zpřehlednit. Iserovy estetické úvahy jsou prezentovány jako téma samo o sobě, aniž by bylo zřejmé, jak se vztahují k tématu literatury pro děti. Čtenář či čtenářka práce tak mohou pouze odhadovat, zda hlavním tématem textu je Iserova teorie, anebo literatura pro děti (a Iserova teorie je v takovém případě pouze prostředek k řešení otázek, které fenomén literatury pro děti vyvolává). Tato nejasnost se projevuje již v úvodu, kde není jasně stanoveno jedno vůdčí téma (např. definice literatury pro děti), ale je vyjmenována řada dílčích problémů.

S touto výhradou souvisí i následující postřeh: práce ve svém závěru sice nabízí jistou definici literatury pro děti, ale nedomnívám se, že by bylo možné tvrdit, že celá diskuse dospěla k přesvědčivé tezi. Závěr předkládá spíše triviální konstatování, že v úvahách o vymezení literatury pro děti je zapotřebí brát v potaz i akt čtení.

Text překvapivě obsahuje velmi málo příkladů konkrétních interpretací literárních děl; pojem míst nedourčenosti v Iserově širším pojetí je demonstrován vlastně pouze na jednom případě,

a to knize *Tam, kde žijí divočiny* od Maurice Sendak. Výkladu by prospělo, kdyby jednotlivé pojmy byly častěji vysvětlovány na konkrétním materiálu. Zároveň samotný pojem míst nedourčenosti (odvíjející se od koncepce uměleckého díla coby schematického objektu) a jeho filozofické zdroje (fenomenologická estetika Romana Ingardena) nejsou samostatně představeny a definovány, byť se jedná o stěžejní součást Iserovy myšlenky implikovaného čtenáře a v práci se tak tato myšlenka v té či oné podobě objevuje na mnoha místech, kde se hovoří o aktu čtení a aktivitě čtenáře.

V souvislosti s pojetím dětského čtenáře u Chaloupky a Nezkusila (s. 22 a 23) se pak v práci objevuje slovník zjevně převzatý z estetické teorie Jana Mukařovského (zmiňována je funkce praktická, magická a estetická). Nicméně, tento náznak není rozveden do explicitního odkazu a jméno Mukařovského se v práci neobjevuje. Kromě toho, že toto rozhodnutí může u čtenářů vyvolávat pochybnosti, zda si autorka této souvislosti byla vědoma, je škoda, že nebyla vznesena otázka, jakým způsobem je ovlivněna estetická funkce v literárních dílech určených dětem, mají-li tato díla plnit i další funkce (magickou, prakticko-fyziologickou).

Jeden z nejzajímavějších momentů práce nabízí podnět k diskuzi během obhajoby. Na s. 29 se jako o jednom z rozlišujících rysů čtenářské zkušenosti dospělého oproti zkušenosti dítěte hovoří o „ochotě odevzdat se knize“. Dospělý čtenář dokáže upozadit své předsudky a knize se poddat, kdežto u dětského čtenáře je zapotřebí vstřícnost, ohled na jeho představy apod. Nabízí se tedy otázka, zda lze zkušenost dětského čtenáře považovat za plnohodnotnou zkušenost estetickou. Popis zkušenosti dospělého čtenáře totiž implikuje nezaintersovaný postoj, odstup od sebe sama, zapomenutí na sebe sama. Nedokáže-li dětský čtenář tuto podmínku estetické zkušenosti splnit, můžeme v jeho případě stále ještě hovořit o zkušenosti estetické?

S ohledem na uvedené poznámky navrhuji bakalářskou práci Veroniky Piwowské *Iserův pojem implikovaného čtenáře a problematika literatury pro děti* k obhajobě a navrhuji ji klasifikovat jako **velmi dobrou**.

Štěpán Kubalík